

El primer viatge «oficial» a la Costa Brava

El Centre Excursionista de Catalunya i Turisme Marítim van promocionar la denominació turística amb una excursió, el 1909, a Sant Feliu, Empúries i Cadaqués

El nom Costa Brava va ser proposat per Ferran Agulló a través d'un article periodístic publicat el setembre de 1908, però el que en va facilitar la difusió i la definitiva acceptació va ser un viatge en vaixell organitzat des de Barcelona. La promoció i els anuncis previs d'aquella excursió i els articles i conferències que la van acompanyar van contribuir a fixar un nom que s'havia proposat precisament per fer més visible el litoral de les comarques gironines.

JOSEP PLAYÀ > TEXT

L'origen del nom Costa Brava ja no ofereix gaires dubtes: el periodista i escriptor Ferran Agulló va proposar aquesta marca per al litoral de les comarques gironines en un article signat amb el pseudònim *Pol* i publicat a *La Veu de Catalunya* el dissabte 12 de setembre de 1908. Aquest bateig periodístic no treu que abans aquest nom ja havia estat aplicat esporàdicament i per altres autors per referir-se a alguns racons d'aquesta costa, més com un adjectiu que com una denominació. Ara bé, el que ja és més desconegut és saber com va arrelar aquest nom. I més quan sabem que no acabava de satisfer alguns prohoms del país. Joaquim Ruyra s'inclinava per anomenar-la Costa Serena; Josep Pella i Forgas, la Catalunya Grega; Joan

JOSEP ESQUIROL. ARXIU HISTÒRIC DE L'ESCALA

Llaveries preferia la Costa del Corall; i altres optaven per dir-ne Costes de Llevant, Marina de l'Empordà o Costa Empordanesa. El mateix Josep Pla no n'estava gaire convençut.

La clau de volta de la popularització del nom *Costa Brava* és un creuer organitzat l'any 1909 des de Barcelona que es va promocionar com un viatge a la «costa brava catalana»

>> El vapor que dirigia el capità Jaume Estarellas durant el viatge a la Costa Brava.

La clau de volta de la popularització del nom Costa Brava és un creuer organitzat l'any 1909 des de Barcelona que es va promocionar com un viatge a la «costa brava catalana». Un any abans, el Centre Excursionista de Catalunya (CEC), presidit per Cèsar August Torras, havia organitzat un altre viatge en el vapor *Balear* a les illes Balears amb motiu del setè centenari del naixement del rei Jaume I, en col·

FONS JOSEP ESQUIROL. ARXIU HISTÒRIC DE L'ESCALA

>> *Els membres del CEC desembarquen davant la platja per ser traslladats a Sant Martí d'Empúries.*

laboració amb el regidor de Barcelona Lluís Duran i Ventosa, organitzador de l'efemèride. En el transcurs d'aquell viatge, els passatgers, entre els quals hi havia també Ferran Agulló, van poder admirar l'anomenada Costa Brava de Mallorca. Va ser a la tornada quan Duran i Ventosa i Ferran Agulló es van empescar una mena de diàleg a través del diari *La Veu de Catalunya* —òrgan de la Lliga Regionalista, en la qual militaven— en què el primer plantejava la necessitat de promocionar la costa nord de Catalunya, segons el model francès de la Côte d'Azur, i el segon suggeria batejar-la com a Costa Brava, sense amagar que el nom ja existia per a les costes de tramuntana de Mallorca. Però aquells articles podien haver acabat més o menys oblidats. De fet, el mes d'octubre següent, el Dr. Antoni Bartomeu feia unes conferències a la seu del CEC a Barcelona en què parlava de «la costa emporitana» per referir-se al mateix tram del litoral, de manera que ignorà totalment la proposta.

Campanya de promoció

Localitzem a la premsa un anunci del 9 de juny de 1909 en el qual el CEC i una empresa recentment creada, Turisme

Marítim, organitzen una expedició marítima «a la costa brava catalana», de caràcter recreatiu, científic i instructiu, amb visites a Sant Feliu de Guíxols, l'Escala, Empúries i el cap de Creus. Per escalfar motors, el 13 de juny, l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, que des del 23 de març de 1908 dirigia les excavacions de la ciutat grega i romana d'Empúries, va donar una conferència a Barcelona que havia de servir de «pròleg», ja que ell mateix seria un dels acompanyants dels expedicionaris. A la xerrada hi

Duran i Ventosa i Ferran Agulló es van empescar una mena de diàleg a través del diari *La Veu de Catalunya* en què el primer plantejava la necessitat de promoure la costa nord de Catalunya

FONS JOSEP ESQUIROL. ARXIU HISTÒRIC DE L'ESCALA

>> *Coberta del vapor que dirigia el capità Jaume Estarellas durant el viatge a la Costa Brava.*

assistiren, entre altres personalitats, Alfred Bastardas, alcalde de Barcelona. La crònica de *La Veu de Catalunya* (15/6/1909) recollia les darreres paraules del conferenciant: «Tantdebó, per això, que després de recollir aquests humils fragments de la ciutat, trobéssim una estàtua a la qual poguéssim anomenarla la Venus d'Empúries».

Ningú no s'imaginava que tan sols quatre mesos després havia de trobar-se l'estàtua del déu grec de la medicina, Asclepi, l'Esculapi romà.

Del desenvolupament del viatge, en tenim àmplia informació per les informacions periodístiques i per les imatges que va impressionar Josep Esquirol, el fotògraf de l'Escala. Se'n conserven almenys una quinzena, quasi totes a l'Arxiu Municipal de l'Escala. *La Veu de Catalunya* (23 de juny) va titular un dels articles «Per la Costa Brava», i anava signat amb el pseudònim *Corredisses*, que amb quasi tota seguretat corresponia a Ferran Agulló. Era el mateix títol que nou mesos abans havia posat en l'article del bateig, però ara amb la denominació en majúscules. Un altre article a *La Vanguardia* (25 de juny) es titulava «Excursión á Ampurias y costa brava catalana», i la ressenya al butlletí del CEC (juliol) anava encapçalada com a «Excursió a la Costa Brava catalana». S'imposa per primera vegada la marca.

Itinerari de l'expedició

El vapor *Balear*, amb el capità Jaume Estarellas, el mateix que havia fet l'anterior viatge a Mallorca, va sortir de Barcelona, del moll Porta de la Pau, a dos quarts de tres del dissabte dia 19 de juny. Eren cent cinc excursionistes, entre ells «vint senyores i senyoretetes» i nombroses personalitats de la vida cultural i política. La ruta es va fer vorejant la costa, a unes dotze milles per hora, i la gent saludava des de les platges el

>>> Un grup d'expedicionaris durant la passejada que van fer per les ruïnes d'Empúries.

pas del vapor. En arribar a Sant Feliu de Guíxols, a les set de la tarda, els expedicionaris foren rebuts per l'Ajuntament i altres entitats. Al passeig de Mar, la cobla de la Bisbal va tocar unes sardanes, moment que l'arquitecte Puig i Cadafalch, el diputat Frederic Rahola, l'historiador Mn. Josep Gudiol i Ferran Agulló van aprofitar per anar a veure unes sitges acabades de descobrir i l'Escola de Belles Arts. El mateix Rahola i Duran i Ventosa van visitar també el Centre Nacionalista i la Cambra de Comerç. I després de sopar en dues fondes van tornar al vaixell per passar la nit.

L'endemà, el diumenge dia 20, a les cinc del matí prosseguiren viatge cap a l'Escala «passant per entre Les Formigues y la costa, arran del Cap de Sant Sebastià y el de Bagur y pel mitg del freu de Les Medes, fregant els sobers espadats» (butlletí del CEC). En vorejar la punta de Montgó, «el senyor Tell avià un colom ab un missatge a

Del desenvolupament del viatge, en tenim àmplia informació per les informacions periodístiques i per les imatges que va impressionar Josep Esquirol

Barcelona, donant notícies de la excursió» (*La Veu*). A les vuit del matí ja fondejaven a l'antic moll grec d'Empúries. Després de desembarcar, oïren missa a la petita església de Sant Martí d'Empúries, on foren rebuts també amb sardanes, i a continuació van fer una visita d'una hora i mitja a les ruïnes i excavacions d'Empúries, guiats per Puig i Cadafalch. Sota una calitja xafogosa, els viatgers van caminar fins a l'Escala per anar a dinar, i a les dues embarcaven altre cop. La ruta continuava cap a Cadaqués. «Arribem fins al Cap de Creus, passant per entre'ls illots de la costa, plena de cales tan hermoses com la Costa Brava mallorquina y ab un mar del mateix blau transparent que admirem a la *Côte d'Azur*, sense saber que'l tenim tan bo o millor a casa nostra» (*La Veu*). Sembla que per iniciativa del capità van fer mitja hora més de trajecte per arribar fins al Port de la Selva i observar de lluny el monestir de Sant Pere de Rodes. A quarts de set fondejaren a Cadaqués, on es van estar fins a les onze de la nit. Rebuda de l'alcalde, visita a l'església, sardanes al passeig, sopar i «xampany a les senyores com a despedida». L'endemà, dia 21, van arribar a Barcelona a les set del matí.

Recompte final

Segons un llibre de comptes que hem pogut localitzar, els passatges, amb preus que anaven de 30 a 65 pessetes, van reportar als organitzadors 5.370 pessetes. Per noliejat el vaixell en van gastar 3.000; per les barques per desembarcar, 145; per les fondes i les propines, 1.329, més unes petites despeses, que no van impedir que els quedés un benefici de 562,20 pessetes.

Ferran Agulló va completar el relat amb dues conferències durant el mes de febrer de 1910. En la primera va fer referència als canvis que havia sofert la topografia de la costa al llarg del temps des de la descripció que n'havia fet el geògraf Avicanius. En la segona va explicar les diferències entre la Costa Plana —ignorem a quina es referia— i la Costa Brava, que amb aquell viatge quedava batejada per sempre més.

Josep Playà Maset és periodista.